

Groninger Gouden Eeuw wordt toeristische trekpleister

Eddy de Jonge

De komende zomer zal de manifestatie 'Gouden Eeuw in Groningen' naar verwachting een cultureel toeristische trekpleister van de eerste orde worden. Vorige week zijn alle Gouden Eeuw-activiteiten gelanceerd vanuit de Statenzaal van het provinciehuis door commissaris van de Koningin Alders. Er zijn maar liefst vijf tentoonstellingen in de provincie te zien: in de Menkemaborg, de Fraeylemaborg, de borg Verhildersum, het Nationaal Rijtuigmuseum en in het Groninger Museum. In elke tentoonstelling wordt vanuit verschillende gezichtspunten een beeld geschetst van de periode 1650-1720.

Er zijn diverse publicaties verschenen met als belangrijkste een monografie over de schilder Hermannus Collenius door Freek Veldman, de conservator van de Menkemaborg en Verhildersum. Voor educatieve doeleinden worden speurtochten en schoolpakketten aangeboden. Verder kunnen de liefhebbers met de zogeheten Gouden Eeuw Express, een speciaal voor de gelegenheid goud geschilderde bus van de GADO, vanaf het Groninger Museum dagelijks enkele borgen bezoeken.

De samenwerking tussen het Groninger Museum, de drie borgen en het Rijtuigmuseum en de tevens volop bij het project betrokken Stichting Oude Groninger Kerken in de provincie is nieuw. Naar verwachting zal het vast en zeker niet de laatste keer zijn dat op een dergelijke wijze een project in de provincie gezamenlijk wordt aangepakt.

De Groninger Gouden Eeuw komt in tijd gezien iets later op gang dan de bekende Nederlandse Gouden Eeuw. In de geschiedenisboekjes wordt gesproken van een Gouden Eeuw die begint na de Slag bij Nieuwpoort in 1600 en eindigt rond het jaar 1700. Voor Groningen wordt uitgegaan van een iets afwijkende periode. Als begin - en eindjaar worden het geboorte- en sterfjaar van de schilder Hermannus Collenius genomen, namelijk 1650 en 1723. Collenius kan worden beschouwd als de meest vooraanstaande kunstenaar in Groningen aan het eind

van de zeventiende eeuw.

Dat de Gouden Eeuw in Groningen later op gang kwam heeft te maken met de eigen economische ontwikkeling. De glitter en glamour van die hoogtijperiode konden vanzelfsprekend alleen maar gerealiseerd worden door kunstopdrachten flink te financieren, met andere woorden er was geld nodig. In de stad Groningen werd er pas echt goed verdiend toen de verveining in het oostelijk deel van de provincie op gang kwam. De stad had in feite vrijwel alle gronden die 'aan snee' werden gebracht in eigendom. De veenverkoop, vanuit plaatsen als Hoogezand, Sappemeer, Veendam en Wildervank, werd strikt gereguleerd door de bewindvoerders in de stad. De verveining begon vlak na 1600 en enkele decennia later kon de daardoor ontstane rijkdom langzamerhand worden omgezet in luxe artikelen. Er werden fraaiere huizen gebouwd, er werd schitterend houtsnijwerk gesneden en uitbundig beeldhouwwerk

gemaakt en steeds meer schilders kregen opdrachten. Prachtige voorbeelden van kunst uit die periode zijn het houtsnijwerk in enkele oude Groninger kerken en de Groninger borgen en de praalgraven gemaakt door Rombout Verhulst in de kerken van Midwolde en de kerk van Stedum. Het graf in de kerk van Stedum is minder bekend dan het uitbundige monument in Midwolde maar ook zeer zeker de moeite waard te bezoeken.

De schilder Hermannus (en niet 'Herman' zoals de straatnaam in de stad Groningen doet vermoeden) Collenius was een kunstenaar die goedzakendeed aan het eind van de zeventiende eeuw. Er was vooral veel vraag naar historisch schilderijen en portretten en Collenius werd veel gevraagd, vooral ook omdat hij met kop en schouders uitstak boven de meeste andere schilders in Noord-Nederland. Tot aan 14 september kunnen de liefhebbers kennis maken met het erfgoed uit de Groninger Gouden Eeuw.

Eddy de Jonge is adjunct-directeur van het Groninger Museum.

90 10-6-97